

Asia: VN/31464/2023

Lausuntopyyntö ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen toiminnasta perittävistä maksuista annettujen valtioneuvoston asetusten muuttamisesta

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen avoimen korkeakouluopetuksen enimmäismaksu

Lausuntonne yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen avoimen korkeakouluopetuksen enimmäismaksun korottamisesta 45 euroon opintopisteeltä (nykyisin 15 euroa/opintopiste). Jatkossakin korkeakoulu voi päättää myös tätä matalammasta hinnoittelusta tai täysin maksuttomasta tarjonnasta.

Unifi on aiemmin lausunut avoimen maksujen korottamisesta talousarviolausuntojen yhteydessä. Julkisen talouden suunnitelmassa avoimen korkeakoulutuksen enimmäismaksujen nostamisen ja EU/ETA-valtioiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukuvuosimaksujen täyskatteellistamisen (vähimmäismaksujen korotus) ennakoituja tuottoja vastaava summa 35 milj. euroa leikataan korkeakoulujen valtionrahoituksesta vuoteen 2028 mennessä. Unifi huomauttaa, että esitetyt muutokset kasvattavat yliopistojen toiminnan markkinariskiä ja leikattu summa on pois sekä koulutuksen, että kansainvälisten opiskelijoiden opetuksen kehittämisestä, vaikka ennakoidut tuotot toteutuisivatkin, mitä voi pitää epävarmana.

Unifi on kannattanut avoimen yliopiston enimmäismaksujen korottamista ja maksuluokkien kehittämistä, mutta tavoitteena tässä on ollut laajentaa ja kehittää avoimen yliopiston tarjontaa vastaamaan kasvanutta kysyntää. Enimmäismaksun korottaminen lisää mahdollisuuksia opetuksen avaamiseen aloilla, joilla se ei toistaiseksi ole ollut mahdollista järjestämiskustannusten hintavuuden vuoksi. Nyt yliopistoihin kohdistuva leikkaus uhkaa kuitenkin vesittää näitä kehittämismahdollisuuksia. Avoin yliopisto on yksi keino koulutuksen tarjoamiseen eri kohderyhmille, ei ensisijaisesti yliopistojen tulojenhankintakeino.

Kannatamme opintopistekohtaisen enimmäismaksun korottamista 45 euroon. Tärkeää on, että opetuksen hinnoittelusta päättää yliopisto. Maksukorotukset voisivat kattaa tulevaisuudessa paremmin laadukkaiden, avoimen väylän opiskelijoille tarjottavien opetusjärjestelyiden kustannukset, edellyttäen, että samanaikaisesti perusrahoitus ei pieneneisi. Unifi pitää erittäin tärkeänä, että ehdotuksen mukaisesti korkeakoulu voi päättää myös enimmäismaksua

matalammasta hinnoittelusta. Lisäksi on syytä tuoda esiin se, että samanaikaisesti avoimen korkeakouluopetuksen enimmäismaksun korottamisen aikaan aikuiskoulutustuki lakkautetaan. Aikuiskoulutustuen lakkauttamisella voidaan nähdä olevan negatiivisia vaikutuksia avoimen korkeakoulun laajentumisen tavoitteiden saavuttamisen kannalta ja se voi johtaa avoimen korkeakoulutuksen volyymien laskuun joissakin tapauksissa.

Opintomaksujen korottaminen voi tuoda haasteita opintojen saavutettavuuden ja koulutuksellisen tasa-arvon näkökulman toteutumisen kannalta. Yksittäisen opiskelijan kannalta hinnannousu voi olla merkittävä. Esimerkiksi äskettäin lukiosta valmistuneille tulee voida tarjota mahdollisuus suorittaa kandiohjelmien avoimen väylän opintoja kohtuullisin kustannuksin. Maksukorotus saattaa olla huono signaali esim. välivuotta pitävälle nuorille, jotka haluavat kokeilla, olisiko joku ala heille sopiva. Korkeakoulutuksen osalta aliedustettujen ryhmien saaminen avoimien korkeakouluopintojen avulla korkeakoulutuksen piiriin voi kuitenkin vaikeutua opintomaksujen noustessa. Myös koulutuksen kasautuminen saattaa entisestään vahvistua, kun avoimeen korkeakoulutukseen hakeutuu jo ennestään korkean koulutustason omaavia henkilöitä, joilla on tyypillisesti myös keskimääräistä parempi maksukyky.

Lisääajan hakemista ja uudelleenkirjautumista koskevat maksut yliopistoissa

Lausuntonne yliopistojen maksuasetukseen ehdotetuista em. muutoksista.

Opiskelijoiden yhdenvertaisen kohtelun vuoksi uudelleenkirjoittautumismaksun ja lisääaikaa koskevan uuden hakemusmaksun yhdenmukaistaminen ammattikorkeakoulu- ja yliopistosektoreilla on kannatettavaa.

Lisääaikaa koskevan uuden hakemusmaksun käyttöönoton vaatimien prosessi- ja tietojärjestelmämuutosten vuoksi olisi syytä siirtää maksun käyttöönottoa aikaisintaan 1.1.2025 alkaen. Maksuja koskevista muutoksista on ehdittävä tiedottaa opiskelijoita asianmukaisesti. Lisäksi uusien maksukäytäntöjen vaatimille prosessi- ja tietojärjestelmämuutoksille on varattava riittävästi aikaa.

Vaikka ehdotetut maksutasot ovat kohtuullisia, ovat ne melko suuria suhteutettuna opiskelijoiden toimeentulon tasoon, eikä lisääajan hakemista koskevia maksuja tule ajatella rangaistusluonteisina.

Avoimen korkeakoulutuksen tarjontaan ja maksullisuuteen liittyvät kehittämistarpeet

Muu palautteenne ehdotuksista? Mitä muita kehittämistarpeita näette liittyvän avoimen korkeakoulutuksen tarjontaan ja maksullisuuteen?

Mitä korkeampi avoimen korkeakoulutuksen enimmäismaksu olisi, sitä järjestämiskustannuksiltaan kalliimpaa koulutusta voitaisiin avata. Kuitenkin kattohinnoittelulla on vaikutusta myös opintojen kysyntään ja koulutuksen hinnoittelu on lopulta kuitenkin oltava yliopiston päätettävissä. Eri taustaisten ihmisten pääsy tutkimukseen perustuvan avoimen opetuksen piiriin kohtuullisin kustannuksin tulee myös mahdollistaa.

Avoimen korkeakoulutuksen siirtymä markkinaehtoisempaan ja kustannustietoisempaan suuntaan samanaikaisesti rahoitusta leikaten, tuo haasteita koulutuksen järjestäjille. Avoimen korkeakoulutuksen toteutus- ja organisointimuodot ovat korkeakoulujen välillä ja korkeakoulukujen sisälläkin hyvin monimuotoisia ja mahdollistavat joustavat tavat tarjota laajaa koulutustarjontaa esim. tutkintokoulutukseen integroiden. Avoimen korkeakoulutuksen näkökulmasta eriytetty kustannuslaskenta on osin vaikeaa. Avoimella korkeakoulutuksella nähdään myös monin paikoin edelleen perinteinen sivistystehtävä, jolloin vahvasti panos-tuotos-näkökulmalla, sekä koulutuksen välineellisellä hyötynäkökulmalla, asiaan lähestyminen voi kaventaa koulutustarjontaa ja heikentää sivistyksellisiä oikeuksia.

Vaikutusarviontia tarkentavat kysymykset korkeakouluille

1. Kuvatkaa korkeakoulunne nykyinen avoimen korkeakouluopetuksen hinnoittelukäytäntö.

Yliopistot vastaavat osaltaan.

2. Miten arvoitte asetusmuutoksen vaikuttavan hinnoittelukäytäntöönne?

Yliopistot vastaavat osaltaan.

3. Miten arvioitte asetusmuutoksen mahdollistaman uuden enimmäismaksun vaikuttavan avoimen korkeakouluopetuksen tarjontaanne eri koulutusaloilla? Mille uusille aloille arvioitte enimmäismaksun nostamisesta johtuen käynnistävänne avointa korkeakouluopetustarjontaa?

Yliopistot vastaavat osaltaan.

4. Mitä vaikutuksia arvioitte enimmäismaksun nostamisella olevan avoimen väylän opintoihinne / polkuopintoihinne (esim. suoritusmäärät, kriteerit, hinnoittelu)?

Yliopistot vastaavat osaltaan.

Ajalin Elina

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry - Jani Kykkänen, korkeakoulu- ja tiedepolitiikan asiantuntija